

Araştırma Makalesi/Research Article

**SURİYELİ SİĞINMACILAR İÇİN UYGUN EV SAHİBİ ÜLKELERİN
ÇOK KRİTERLİ KARAR VERME YÖNTEMLERİ İLE BELİRLENMESİ***

**MULTI-CRITERIA DECISION MAKING METHODS FOR
DETERMINING APPROPRIATE HOST COUNTRIES FOR SYRIAN REFUGEES***

Kenan Oğuzhan ORUÇ

Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Ekonometri Bölümü, kenanoruc@sdu.edu.tr.,
<https://orcid.org/0000-0002-2276-8956>

Merve KILINÇ

Doktora Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi İşletme Bölümü, kilinc.merve.003@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-8673-4325>

Başvuru Tarihi/Application Date: 27.03.2018

DOI: 10.30798/makuiibf.410155

Kabul Tarihi/Acceptance Date: 26.06.2018

Öz

2011 yılında Suriye’de cereyan eden iç savaş sonrasında Suriyeliler, büyük kitleler halinde diğer ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Mültecilik veya sığınmacılık durumunda insanların geri gönderilmemesini ve can güvenliğinin sağlanmasını temin eden önemli çatı ilkelerden birisi de Geri Göndermeme İlkesidir. Fakat uluslararası sözleşmelerde ve protokollerde yer alan bu ilke karşılığını gerçek hayatta bulamamaktadır. Bu çalışmada, Suriyeliler için uygun ülkelerin belirlenmesi probleminde temel insan hakları çerçevesinde yaklaşmıştır. Çalışmada; 46 ülke ile sınırlanan alternatif ülkeler kümesi; 7 kritere göre değerlendirilmiştir. Kriter ağırlıklarının belirlenmesinde Analitik Hiyerarşi Prosesi ile Entropi Yöntemi kullanılmıştır. Analiz aşamasında kullanılan TOPSIS Yöntemi alternatif değerlerinin ideal çözüm noktalarından uzaklığına göre çözümler yaparken, Gri İlişkisel Analiz ise gri belirsizlik katsayılarını kullanarak çözümler yapmaktadır. Çalışmanın sonucunda ağırlıklara ve yöntemlere bağlı olarak 4 farklı alternatif ülkeler kümesi belirlenmiştir. Bu kümeler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar, sebepleriyle yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çok Kriterli Karar Verme, TOPSIS, Gri İlişkisel Analizi, Analitik Hiyerarşi Prosesi, Entropi Yöntemi, Suriye İç Savaşı, Mülteciler

Abstract

After the civil war in Syria in 2011, Syrian people had to immigrate in groups massively to the other countries. One of the general principles, which guarantees the life of immigrants and asylum seekers and provides not be sent back to home countries, is non-refoulement principle. Although this principle has been mentioned on international agreements and protocols, its affects are not seen real life. In this study, the problem of determining the most suitable country for Syrian people is approached within the scope of fundamental human rights. The sets of alternative countries, which is limited with 46 countries, are evaluated according to 7 criteria. In determining criteria, Analytic Hierarchy Process and Entropy Method are used. While TOPSIS method makes analysis according to distance of alternative values the analysis point, GRA makes analysis using grey obscurity factor. As a result of the study, 4 different alternative sets of countries have been determined depending on the weight and methods. Additionally, the similarities and differences between these groups are interpreted with their reasons and results.

Keywords: Multi-Criteria Decision Making, TOPSIS, Grey Relational Analysis, Analytic Hierarchy Process, Entropy, Syrian Civil War, Refugees.

EXTENDED SUMMARY

Background: Since 2011, an intense wave of migration from the Arab Spring countries to other countries (mainly to Europe and Turkey) has been observed due to the internal turmoil's (the Arab Spring) in the Middle East. Though this wave of migration consists of people from every Middle Eastern country that are exposed to internal turmoil's, the greatest share falls to the Syrian people. Numbers expressed in hundreds of thousands of years in the first years of the civil war have reached millions today. The number of people emigrated from Syria constitutes almost half of the Syrian population. Although it is Turkey that has the highest number of Syrian refugees, there are Syrian refugees residing in Lebanon, Iraq and Jordan. Since the cost of keeping, maintaining, integrating and educating people is very high the hitches experienced by each country hosting the Syrians is now being discussed internationally as a serious problem. In this regard, the status of the Syrians and the host countries has already become to an international case, not a regional one.

Purpose: This work is based on the Basic Human Rights and Non-Return Policy. The protection and asylum claims of those who are fearful of death and haven't committed an offense cannot be denied in accordance with the Non-Return Policy. Rejected requests are a violation of this principle. In this regard, it is aimed to propose a qualitative solution to the problems of determining the suitable host countries for all refugees and how many refugees should be sent to these designated countries through the Syria sample. The questions to be answered in the study are as follows;

- What is the most important criterion for a refugee: economy, health, education, distance, language and religion?
- When a model that provides an optimum is established via a quantitative decision-making method, which of the designated countries is located in the most appropriate set of countries for Syrian refugees?
- How well are the results obtained using quantitative methods compatible with the real case?
- How well are the results obtained from the quantitative methods used compatible with each other?

Method: The study has a quantitative feature as 46 countries were ranked based on 7 criteria from the highest score to the lowest and numerical methods have been used to achieve this. Two different decision making methods and two different weighting methods have been used to solve the problem. Analytical Hierarchy Process (AHP), which utilizes binary comparisons of the experts in order to determine weights, and the Entropy method which is an objective weighting method and which also presents the differences in variables mainly in terms of importance. When determining the weights, for AHP, binary comparisons with experts, and for entropy, country-specific values of the criteria are used. In the process of finding suitable host countries, the TOPSIS method based on the principle that the solution is the best/worst optimum distance is used and the Gray Relational Analysis, which has the capability to provide efficient results in cases of incomplete information or uncertainty, is used. In both methods objective data have been used. In the process of collecting these data, databases of Undata, Worldbank, Trdistance, Wikimedia and Ethnologue sites have been used.

Findings: The analysis of the study was conducted at two stages. In the first stage, AHP and Entropy methods were used for criterial weights and TOPSIS and Gray Relational Analysis methods were applied to determine the appropriate countries. Based on the results of the TOPSIS and Gray Relational Analysis methods, it is observed that the three most suitable countries of the TOPSIS method are Norway, Luxemburg and Switzerland, while Norway, Luxembourg and Switzerland are the three most suitable countries of the Gray Relational Analysis.

Based on entropic weights, the three most favorable countries according to the TOPSIS method were Saudi Arabia, Kuwait and Iraq, while the three most suitable countries according to Gray Relational Analysis were Qatar, Kuwait and Norway. The result of multi-criteria decision-making methods used in this stage have parallels with each other. In the direction of the obtained results, it is thought that multi-criteria decision making methods are an alternative method that can be preferred in refugee and immigration problems.

Conclusions: It is observed that the actual situation is very different from the results achieved in this study, in which the problem of Syrian refugees is treated as totally distant from the interpretation. While the numbers of Syrian refugees showed an agglomeration in countries such as Turkey, Lebanon, Jordan and Iraq, countries with a strong profile both in terms of the welfare of the country and in terms of cultural partnership still abstain from this issue.

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kimi zaman eğitim, iş bulma imkânı gibi sebeplerle bireysel göçlere; kimi zamansa savaş, kıtlık, doğal afetler gibi zorunlu sebeplerle kitlesel göçlere şahit olmuştur. Bireysel göçler kitlesel göçlere nispeten daha az zorlayıcı süreçler olurken; zorunlu sebeplerle ortaya çıkan kitlesel göçler, maalesef aynı yumuşak geçişleri içermemektedir. İnsanların özellikle zorunlu sebeplerle temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için başka ülkelere göç etmek istemeleri, çoğunlukla ev sahibi ülkelere ekonomik ve demografik dengelerinin negatif yönde etkileneceğini düşündürmektedir. İhtiyaç ve negatif düşüncelerin kesişim noktalarında ise ne yazık ki ölümler, yaralanmalar ve kaos ortamında kalan mağdur insanlar bulunmaktadır.

Arap Baharı sürecinin bir parçası olarak 15 Mart 2011 yılında Suriye'nin Deraa kentinde barışsal söylemlerle başlayan halk ayaklanmaları yerini günümüzde iç savaşa, yaralanmalara, ölümlere, milyonlarca mülteciye ve sığınmacıya bırakmıştır. Ülkede düşmesi beklenen yüksek gerilim ve savaş ortamı geride bırakılan 7 yıllık sürede aksi bir süreç izlemiş; uluslararası platformda da gerilimlerin, askeri ve siyasi çatışmaların artması ile karşı karşıya gelinmiş durumdadır. BAAS/Esad rejimi ve muhalif grupların kanlı çatışmalarına, Doğu ve Batı bloğu ülkelerinin çıkar savaşlarının da katılmasıyla 2011 yılından bu yana BM raporuna göre 250.000 kişi, SCPR (Suriye Politika Araştırma Merkezi) raporuna göre 470.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Ayrıca, 18 milyonluk Suriye nüfusunun yarısı ülke içinde ve ülke dışında mülteci/sığınmacı konumuna düşmüştür.

Mevcut kaos ortamına bakıldığında savaşın geriliminin azalması bir yana, Suriyeli insanların güvenliğinin ve ihtiyaçlarının sağlanmasına yönelik uzlaşa sağlanmış bir çözüm de bulunmamaktadır. İç savaş sürecine fıkırsel olarak müdahil olan ülkelerin büyük bir kısmının Suriyelileri ülkelerine kabul etme noktasında çekimser kaldıkları, kabul eden ülkelerde ise yığılmanın olduğu görülmektedir. Başta Türkiye olmak üzere Lübnan, Irak, Ürdün ve birkaç Avrupa ülkesi haricinde çoğu dünya ülkesi Suriyelileri kabul etmek istememektedir. Yapılan barış görüşmeleri buna bir çözüm bulamadığı gibi, koruma talep eden sivililerin ev sahibi ülkelere geri gönderilmemesini belirten ve uluslararası hukuk ve sözleşmelerle ülkeler tarafından kabul edilen “Geri Göndermeme İlkesi” de ülkelere çiğnenmiş durumdadır.

Karar verme, insan beyninin basit boyutlarda gün içerisinde defalarca yaptığı bir eylemdir. Fakat seçilecek alternatif sayısının çoğalması ve istenilen şartı sağlayan kriterlerin artması ile insan beyni karar verme noktasında zorlanmaktadır. Bu bağlamda Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemleri, insan beyninin bulanıklığını gideren bir panzehir niteliğindedir. ÇKKV yöntemleri tek bir yöntem olmayıp, çok sayıda yöntemi barındıran çatı bir terimi ifade etmektedir. Suriyeli sığınmacılara uygun ev sahibi ülkelerin belirlenmesi problemine benzer olarak birbiriyle çelişen çok sayıda kriterin ve alternatifin bulunduğu karar problemlerinde analiste pratik çözüm yolları sunan ÇKKV yöntemleri, günümüzde yaygın bir kullanım alanına sahiptir. ÇKKV yöntemleri farklı çözüm prensiplerini benimseseler de, benzer bazı özellikleri barındırmaktadır. Karmaşık matematiksel işlemlere ihtiyaç duymamaları, farklı ölçü birimlerini tek bir çözümde birleştirebilmeleri, seçim ve sıralama imkânı sunabilmeleri, gerçek hayatla uyumlu çalışabilmeleri, nicel ve nitel bilgilerle analiz yapabilmeleri gibi özellikleri ÇKKV yöntemlerini tercih edilebilir kılan en önemli özellikleri arasındadır.

Bu makalede “Geri Göndermeme İlkesi” çerçevesinde Suriyeli mülteciler için uygun ev sahibi ülke adaylarının belirlenmesi, sıralanması ve hangi ülkeye ne kadar sığınmacı gönderilmesi gerektiğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada 46 alternatif ülke, 7 farklı kriter gereğince değerlendirilmiştir. Kriter ağırlıklarının belirlenmesinde Entropi Yöntemi ve Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP), ev sahibi ülkelerin sıralanması ve ülke puanlarının belirlenmesi sürecinde ise TOPSIS ve Gri İlişkisel Analiz (GİA) kullanılmıştır.

Bu makale altı bölüm olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde Suriye iç savaşı ve mülteci/sığınmacılar, ÇKKV, kriter ağırlıklandırılması ile ilgili literatür özetine yer verilmiştir. İkinci bölümde; Arap Baharı, Suriye iç savaşının başlangıcı ve mülteci/sığınmacıların durumu ve sayıları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Geri gönderilmeme ilkesi ile ilgili yasal antlaşma ve protokoller ise üçüncü bölümde anlatılmıştır. Dördüncü bölümde, uygulamada kullanılan 4 temel yöntemle ilişkin bilgi ve uygulama adımları açıklanmıştır. Makalenin uygulaması ve bulguları ise beşinci bölümde yapılmış olup, son bölümde sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1. LİTERATÜR ÖZETİ

Suriye iç savaşı sürecinin başlamasından itibaren, literatürde Suriye iç savaşı ve Suriyeli sığınmacı/mülteciler üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Seydi (2013), Suriye'deki savaşın Suriyeli öğrenciler ve eğitim düzeni üzerindeki etkilerini incelemiş ve Suriyelilerin eğitim konusunda Türkiye'den taleplerini ele almıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme ve odak grup görüşmesi ile iki aşamadan meydana gelmiştir. Çalışma sonucunda Türkiye'deki kampların dışındaki eğitimlerde önemli boşlukların ve eksiklerin olduğu, bu bağlamda gelecekteki Suriye eğitiminin önemli ölçüde düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

El-Khatib vd. (2013), Suriye'de meydana gelen iç savaş sebebiyle ülkenin pek çok politik krize ve milyonlarca Suriyeli'nin komşu ülkeleri olan Türkiye, Lübnan, Ürdün, Mısır ve Kuzey Afrika'ya çeşitli sebeplerle yaptıkları toplu göçlere değinmiştir. Uluslararası komitenin Suriyeli mültecileri/sığınmacıları ve bu mültecileri/sığınmacıları ağırlayan hükümetleri destekleyici adımların atılması gerektiğinden bahsetmişlerdir.

Çalışmanın uygulamasında kullanılan yöntemlerden olan ÇKKV ve ağırlıklandırma yöntemleri üzerine yapılmış çalışmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Triantaphyllou vd (1998) çalışmalarında; çok sayıda alternatifin ve kriterin, rakamsal değer verilmesi zor olan verilerin olduğu durumlarda endüstrilerin karar vermelerinin zorlaştığı ve bu gerekçeler doğrultusunda AHP yönteminin karar verici açısından pratik sonuçlar verebildiği ifade etmişlerdir. AHP yönteminin mühendislik alanında çözümlenmelerinin yer aldığı bu çalışmada, mühendislik alanında AHP yöntemini kullanacak karar vericiler için etkili çözüm yolları ve taktikler sunulmuştur.

Kuruluşların değişim sürecinde en çok zorlandıkları süreçler: “Hangi proje daha avantajlı?, Hangi bilgi sistemi kullanılmalı?” gibi sorularla karşılaştıkları süreçlerdir. Tüm bu soruların yanı sıra kuruluşlar aynı zamanda değişen pazar şartlarına kısa sürede uyum göstermeli ve faaliyetlerini daha etkin hale getirmelidir. Sarhan (2011), bir kuruluşun hangi projeye karar vermesi gerektiğine; projenin esnekliği, kalitesi, uygulanma hızı, verimliliği, maliyeti ve değişim süresi kriterlerini ele alarak karar vermiştir. Karar verme aşamasında ise AHP yöntemi kullanılmıştır.

Baş ve Çakmak (2012), işletmelerde ortaya çıkan finansal başarısızlığın hangi sebeplerden kaynaklandığını bulmak amacıyla Lojistik Regresyon Analizi'ni kullanmışlardır. Lojistik Regresyon'un bağımsız değişkenlerini ise belirsizliğin ve veri setinin kısıtlı olduğu durumlarda sağlıklı cevaplar verebilen GİA yardımıyla belirlemişlerdir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda finansal başarısızlığın giderilmesinde performansı yüksek bir model önermişlerdir.

Doğan (2013), bankacılık sektörünün sağlıklı ve uzun ömürlü olması açısından önemli bir etken olan finansal performansı İMKB'de işlem gören 10 Türk bankası örneğini ele alarak ölçmüştür. GİA ile elde edilen çözümlenme sonucunda değerlendirilen 10 banka arasından finansal performansı en iyi olan banka Akbank, en kötü olan banka ise Yapı Kredi Bankası olarak tespit edilmiştir.

Karaatlı (2016), dünya ekonomisi içinde önemli bir paya sahip olan turizm sektörünü Türkiye çerçevesinden incelenmiştir. Turizm sektörü adına doğru politikaların saptanmasına katkı sağlamayı amaçlayan bu çalışmada, Türkiye'nin turizm göstergeleri 19 kriter sınırlamasıyla analiz edilmiştir. Kriterler Entropi ağırlık yöntemi ve GİA yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Demireli (2010), ekonomik faaliyetlerin uzun ömürlü olması ve ulusal başarıda gerek dolaylı, gerekse direkt yollardan etkileyici faktörlerden birinin banka performanslarının ne derece yüksek olduğunu belirtmiştir. Demireli'nin çalışmasında Türkiye'de faaliyet gösteren kamu bankalarının performansları TOPSIS yöntemine göre belirlenmiştir. Ele alınan kriterlerin eşit ağırlıklara sahip olduğu varsayımı altında Türkiye kamu bankalarının yerel ve yurtdışı aylık krizlerden etkilendikleri, performanslarının yurtdışıyla doğru orantılı olarak kolayca değişkenlik gösterebildiği ve elde edilen sorunlar üzerine göze çarpan gelişmelerin gösterilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Uygurtürk ve Korkmaz (2012), İMKB'de işlem gören 13 ana metal sanayi işletmesinin finansal performansları hesaplanmıştır. TOPSIS yöntemi kullanılarak 2006-2010 dönem performansları hesaplanan bu işletmelerin istikrarlı performanslara sahip olmadıkları ve dönemsel olarak ciddi dalgalanmalar gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Uludağ ve Deveci (2013), çalışmasında bir işletmenin kuruluş yeri seçiminin işletmenin performansı, kârlılığı, başarısı ve rekabetçiliği noktasında stratejik bir önem taşıdığını belirtmiştir. Yanlış seçimin yapıldığı durumlarda işletmelerin geri dönüşü olmayan mali problemlere sürüklenmekte olduklarının belirtildiği çalışmada, kuruluş yeri seçimi problemlerinin farklı bir kalemi olan havaalanı kuruluş yeri seçimi probleminin çözümüyle yapılmıştır. Çözüm sürecinde Bulanık TOPSIS ve Bulanık VIKOR yöntemleriyle birlikte, KVB'lerin bireysel yargılarının çözüme katılabilmesi için yamuk bulanık sayılar kullanılmıştır.

Sığınmacılar için uygun ev sahibi ülkelerin bulunması ve bu aşamada ÇKKV Yöntemleri ile analizlerin yapılması bağlamında literatür incelemesi yapıldığında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2. ARAP BAHARI, SURIYE İÇ SAVAŞI VE SURIYELİ SİĞINMACI VE MÜLTECİLER

2011 yılından bu yana Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri çok sayıda halk ayaklanmasına, kanlı çatışmalara ve rejim değişikliklerine şahit olmuştur. Arap Baharı olarak adlandırılan bu süreç ilk kez Tunus'ta kendini göstermiştir. Tüm Arap Baharı olaylarının fitilini ateşleyen ilk kıvılcım 7 Aralık 2010'da Muhammed Buazizi adındaki gencin kendini ateşe vermesi ile olmuştur (Koçak, 2012: 28). Tunus'un ardından çeşitli olumsuzluklarla yaşamaya çalışan Mısır Halkı, 2010 yılında yapılan seçimlerde sessizliğini bozmuştur. Seçimlerin adil olmadığını ve seçimlere hile karıştırıldığını savunan bir aktivistin tutuklanmasıyla geri dönmek üzere binlerce Mısırlı meydanlara dökülmüştür (BBC News, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12327995>, 30.12.2016).

Suriye'de ise sancılı yıllar neticesinde, olağanüstü hal ortamında bastırılan halk, 2010'da başlayan Arap Baharı ile cesaretlenip tepki vermiştir. 2011 yılına gelindiğinde ise, Arap coğrafyasındaki silahlı çatışmaya da dönüşen bu isyanlar; 15 çocuğun 6 Mart 2011 tarihinde, Der'a duvarlarına "Halk rejimin düşmesini istiyor" sloganını yazmaları ve tutuklanarak ağır işkence görmeleri üzerine Suriye'ye sıçramıştır. Der'a aşiretleri çocuklarını almak için kolluk kuvvetlerine gittiklerinde ağır hakaretlere maruz kalmış ve bu olaya merkezi yönetimin müdahale etmesi üzerine 15 Mart'ta protestolar başlamıştır (Şen, 2015: 66).

Suriye'deki olayların çatışmalara ve iç savaşa dönüşmesi ise Esad rejiminin sert müdahaleleriyle olmuştur. Esad iktidarına bağlı güvenlik güçleri, silahsız kitle gösterileri şeklinde ortaya çıkan muhalefet hareketini bastırmak için ateş açmaya başlaması krizi büyütüştür. Güvenlik güçlerinin muhalif gösterilerini şiddet ve baskı ile engelleme teşebbüsü; ülkedeki halk hareketinin Şam, Halep, Hama ve

Humus gibi Suriye'nin diğer kentlerine yayılmasına yol açmıştır (Sandıklı ve Semin, 2012: 196). Ülkede yaşanan bu gerginlik ve şiddet ortamı diğer Arap Baharı ülkelerinde olduğu gibi Esad rejiminde de reformların yapılması ve ortamın yumuşatılması stratejisine başvurulmasına yol açmıştır. Takip eden zaman diliminde Esad; meclisi feshetmiş, uzun zamandır vatandaşlık statüsü bekleyen Kürtlere vatandaşlık vermiş, pek çok devlet çalışanına zam yapmış ve 100'ün üzerindeki tutukluyu serbest bırakmıştır. Ne var ki yapılan bu reformlar halkın kızgınlığını azaltmamıştır (Dağ, 2013: 87-88).

Suriye'de artan kaos ortamı ve çatışmalar neticesinde günümüze dek toplamda 400 binden fazla Suriyelinin öldüğü tahmin edilmektedir. Ülkelerdeki net Suriyeli sayısı kayıt dışı geçişler olması sebebiyle tam olarak bilinmemekle beraber BM Mülteciler Yüksek Komiserliği rakamlarına göre Suriye'ye yakın ve komşu ülkelerdeki göç eden kayıtlı Suriyelilerin sayısı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ortadoğu'daki Suriyelilerin Sayısı
(Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, <http://data.unhcr.org>)

ÜLKE	SURİYELİ SAYISI	SAYILARIN VERİLDİĞİ TARİH
Türkiye	3.554.496	15 Mart 2018
Lübnan	991.917	28 Şubat 2018
Ürdün	659.063	13 Mart 2018
Irak	248.052	28 Şubat 2018
Mısır	128.034	28 Şubat 2018
Kuzey Afrika	33.545	15 Mart 2018

Avrupa Birliği ülkelerine ve Batıdaki diğer ülkelere bakıldığında ise bu ülkelerin, Suriyeli sığınmacıları kabul etme noktasında çok yavaş davrandığı görülmektedir. Batıdaki Suriyelilerin daha yoğun olduğu ülkelerdeki sığınmacı sayıları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Avrupa'daki Suriyelilerin Sayısı
(BBC Türkçe, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160329_oxfam_suriyeli_multeciler)

ÜLKE	SURİYELİ SAYISI	SAYILARIN VERİLDİĞİ TARİH
Almanya	140.910	2016
İsveç	32.215	2016
İtalya	29.615	2016
Fransa	20.630	2016
Hollanda	16.450	2016
İngiltere	13.905	2016

Suriyeli sığınmacıların çok büyük bir kısmının Türkiye başta olmak yakın komşu ülkelerde ikamet ettiği görülmektedir. Bu nüfus yoğunluğunun temel sebepleri arasında; coğrafi yakınlık, akrabalık ilişkileri ve bu ülkelerin Suriyelilere yönelik açık kapı politikası uygulaması bulunmaktadır. Açık kapı politikası uygulayan ülkelerde bulunan Suriyelilerin bir kısmının bir süre sonra; iş bulmak, yaşam standartlarını geliştirmek ve daha iyi eğitim almak amacıyla Avrupa'ya göç etme eğilimleri, geçirilen 7 yıllık süre boyunca çok sayıda insanlık dramının ortaya çıkmasına yol açmıştır. AB'nin Suriyelilere ve diğer sığınmacılara yönelik mesafeli ve sert tavrı, AB'ye ulaşma yolunda binlerce Suriyelinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Avrupa'ya kaçak yollarla ulaşmaya çalışan Suriyelilerin bir kısmı denizlerde boğularak veya yolunu kaybederek hayatını yitirmiş, bir kısmı ise Yunanistan ve İtalya gibi ülkelerin kapılarını açmamasıyla günlerce sınır kapılarında perişan bekleyişlerini sürdürmüştür.

3. MÜLTECİ/SIĞINMACI İKİLEMİ VE GERİ GÖNDERMEME İLKESİ

Göç, sığınma ve mültecilik tarihte ilk kez Suriyeliler ile birlikte gündeme gelmemiştir. Geçmişte yaşanan savaşlar, doğal afetler vb. sebeplerden dolayı büyük insan kitleleri yer değiştirmek durumunda kalmıştır. Dolayısıyla 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, içeriği itibarıyla yetersiz görülmüş ve sonrasında

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü ile mültecilerin tanımı ve konumu yeniden düzenlenmiştir (Bozbeyoğlu, 2015, 64).

“Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1967 protokolü’ne göre mülteci; ırk, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yabut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıstır.”

Literatürde sığınmacılık ve mültecilik kavramları keskin olarak ayrılmıştır (Reçber, 2014: 250-251; Çiçekli, 2009: 44-45; Acer vd., 2010: 19).

“İltica etme hakkı ile mülteci olmak hukuki bir statünün kazanulmasını; sığınma hakkı ile sığınmacı olmak hukuki bir statünün kazanulmasından çok, fülî ve kısa süreli bir barınma durumunu ifade etmektedir. Mülteci, mültecilik statüsü hukuken kabul edilmiş bir yabancıyı ifade ederken; sığınmacı, mülteci statüsü incelenen ve bu sebeple kendisine geçici koruma sağlanan kişiye karşılık gelmektedir.”

Bu çerçevede Suriyeliler buldukları ülkelerin büyük bir kısmında henüz sığınmacı kimliğiyle hayatlarını devam ettirmektedir. Uluslararası mülteci sözleşmesinin temeli olan 1951 Mülteci Sözleşmesinin 33. Maddesinin ilk paragrafı, “Geri Göndermeme” ilkesi ile ilgilidir ve bu ilke geri gönderme yasağını ifade eder. Bu maddeye göre (Uzun, 2012: 27);

“Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi, bir ırk, dini, tabiiyeti belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehlike altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir.”

Geri gönderme yasağı, mültecilerle ilgili koruyucu bir şemsiye ilkedir. 1951 Mülteci Sözleşmesi’nin 32. Maddesi de dikkate alındığında geri göndermeme ilkesi (Uzun, 2012: 30; Çiçekli, 2009: 81-2; Hathaway, 2005:659-95; Ergül, 2012: 28-40),

“Sınır dışı etme, suçluların iadesi gibi her ne adla olursa olsun, mültecilerin ölüm, işkence, zulüm tehdidi altında olacakları ülkeye gönderilmemesini gerektirmektedir”

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nin yanı sıra Geri Göndermeme İlkesi’nin geçtiği sözleşmeler, protokoller ve bildirimler bulunmaktadır. Bunlar: 1967 Protokolü, Cartagena Mülteciler Bildirisi, 1969 tarihli İnsan Hakları Amerika Sözleşmesi, 1984 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane Suçlara Yönelik Yapılan Sözleşme, 1962 tarihli Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi, 1966 tarihli Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi olarak sıralanabilir (Taneri, 2012).

Geri Göndermeme İlkesi her ne kadar tehdit altında kalan insanların haklarının korunması üzerine tasarlanmış bir ilke olsa da, uluslararası toplum tarafından kesin sınırlandırmalara ve uygulamalara tabi tutulmamıştır. Hukuksal bağlamda ortaya çıkan açıklık, mülteci sözleşmelerinin yarattığı sınırlamalar ve uluslararası toplumun mülteci konusuna evrensel değil, devlet politikası olarak yaklaşması, sığınmacıların mağduriyet yaşamasına sebep olmaktadır. Keza Arap Baharı sürecinde de bu durum kendini göstermiştir. Suriyeli sığınmacıların dünyadaki durumuna, sayılarına ve dağılımlarına bakıldığında yoğun olarak Türkiye, Irak, Lübnan ve Ürdün’de buldukları görülmektedir. Sayıca fazla olan Suriyeliler buldukları ülkelerde sorunlar yaşamakta ve yaşatmaktadır. Geniş vadede irdelendiğinde yaşanan mağduriyetlerin hem ev sahibi ülke açısından, hem de Suriyeliler açısından ciddi problemlere sebep olabileceği çok açıktır.

4. METODOLOJİ

Bu çalışmada karar verme sürecinde ÇKKV yöntemlerinden TOPSIS ve GİA yöntemleri, kriter ağırlıklarının belirlenmesinde ise Entropi ve AHP yöntemleri kullanılmıştır.

4.1. Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV)

ÇKKV yöntemleri; birden fazla sayıdaki, farklı ölçü birimine sahip olabilen ve birbiriyle çelişen kriterlerle tanımlanan karar problemlerinde, insanlara kendi değer yargılarına uygun seçimler yapmalarında yardımcı olması için tasarlanmış teknik veya yöntemler topluluğu olarak tanımlanabilir (Karaatlı vd.,2015: 216; Çınar, 2004: 17-18).

ÇKKV problemlerinde karar alternatiflerinin değişik kriterlere göre sıralanması farklı olmaktadır. Herhangi bir karar alternatifi bazı kriterlerde diğer alternatiflerden üstün, bazılarında ise aşağıda olmakta ve kriterler birbirleri ile çelişmektedir. Bu nedenle ÇKKV’de, karar vericinin kriterlere verdiği önceliğe göre karar alternatiflerinin sıralaması yapılmaktadır. Bu sıralama, kriterler içi ve kriterler arası karşılaştırmaya göre yapılmaktadır. Kriterler arası karşılaştırmada, kriterler birbirleriyle kıyaslanmaktadır. Bu kıyaslamadaki amaç, kriterlerin karar verici için önem derecelerini belirlemektir. Kriterler içi kıyaslama ise, belirli bir kriter esas alındığında, hangi alternatifin o kriterde daha cazip olduğunu belirlemek için yapılmaktadır. Alternatiflerin sıralaması ise, bu iki kıyaslamadan sentezi sonucunda oluşturulmaktadır (Doğanay, 2002: 38).

ÇKKV yöntemlerinin kullanımıyla, dağınık bilgiler düzenli ve tek yönlü bilgiye dönüştürülebilir. Bilginin bu şekilde dönüştürülmesi pek çok ÇKKV yöntemi tarafından kullanılmıştır. ÇKKV’de; karar verme kriterinin değerinin belirlenmesi, verilerin normalizasyonu ve en uygun alternatifte karar verilmesi noktasında farklı yöntemler kullanarak yaklaşımsal olarak farklılık gösterirler (Stanujkic vd.,2013: 215). Farklılık gösteren bu modeller, farklı hesaplanma prensiplerine bağlı olarak aşağıdaki gibi gruplandırılabilir (Kuru ve Akın, 2012: 130; Hwang ve Yoon, 1981: 25).

— *Puanlama/Değer Atama (Scoring) Modeli*: Bu modelde en yüksek puana sahip olan karar alternatifi seçilir.

— *Uyum-Uyumsuzluk (Concordance-Discordance) Modeli*: Bu modelde; tercih derecelendirilmelerinden oluşan bir küme, verilen uyum ölçüsünü en çok tatmin edecek biçimde ayarlanarak, bunu sağlayan alternatif seçilir.

— *Uzlaşma (Compromising) Modeli*: Bu modelde, alternatifler arasında ideal değere yakınlık karşılaştırması yapılarak, ideal çözüme veya değere en yakın alternatif bulunur.

4.1.1. TOPSIS Yöntemi

TOPSIS; uzlaşma modeli sınıfında yer alan bir ÇKKV yöntemidir. Hwang ve Yoon (1981) TOPSIS yöntemini, çözüm alternatifinin pozitif ideal çözüme en kısa mesafe ve negatif-ideal çözüme en uzak mesafe düşüncesine göre oluşturmuşlardır (Ötkür, 2008: 56). Yöntemde tek öznel kullanılan değişken faktör ağırlıkları olduğu için, karar vericiler tarafından sıkça tercih edilmektedir. Yöntemin temel üstünlükleri; basit ve anlaşılabilir, iyi bir hesaplama etkinliğine sahip olması ve basit bir matematiksel denklemden hareketle her bir alternatifin göreceli performansının ölçülmesine imkân sağlaması olarak sıralanabilir (Dumanoğlu ve Ergül, 2010: 103; Yeh, 2002). TOPSIS yönteminin uygulama adımları aşağıdaki gibidir (Yıldırım ve Önder, 2015:135).

Karar Matrisinin Oluşturulması

Satırlarda alternatiflerin, sütunlarda kriterlerin bulunduğu A ile gösterilen başlangıç matrisi oluşturulur. m x p boyutlu bir karar matrisi aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1p} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2p} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mp} \end{bmatrix} \quad (1)$$

Karar Matrisinin Standartlaştırılması

Karar matrisindeki verilerin farklı ölçü birimlerinde sahip olmasından dolayı, verilerde ölçek dönüşümü yapılarak veriler birimlerden arındırılarak, standartlaştırılır. N ile gösterilen standartlaştırılmış karar matrisi A matrisinden hareketle hesaplanmaktadır.

$$N = \begin{bmatrix} n_{11} & n_{12} & \dots & n_{1p} \\ n_{21} & n_{22} & \dots & n_{2p} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ n_{m1} & n_{m2} & \dots & n_{mp} \end{bmatrix} \quad (2)$$

Burada;

$$n_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m a_{kj}^2}} \quad (3)$$

Ağırlıklı Standart Matrisin Oluşturulması

Bu aşamada kriterlerin nesnel veya öznel yöntemlerle ağırlıkları belirlenir. W olarak gösterilen bu ağırlık değerlerinin toplamı 1 olmalıdır. Ağırlıklar belirlendikten sonra standartlaştırılmış karar matrisinin her bir elemanı ilgili kriterin ağırlığı ile çarpılır. Oluşturulan ağırlıklı standartlaştırılmış karar matrisi aşağıdaki gibi olur:

$$V_{m \times p} = \begin{bmatrix} w_1 n_{11} & w_2 n_{12} & \dots & w_n n_{1p} \\ w_1 n_{21} & w_2 n_{22} & \dots & w_n n_{2p} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ w_m n_{m1} & w_m n_{m2} & \dots & w_m n_{mp} \end{bmatrix} \quad (4)$$

İdeal (A⁺) ve Negatif İdeal (A⁻) Çözümlerinin Oluşturulması

İdeal çözümün setinin oluşturulabilmesi için (V) matrisindeki ağırlıklandırılmış kriter değerlerinin (sütun değerlerinin) en büyükleri (ilgili kriter minimizasyon yönlü ise en küçüğü) seçilir (Alp ve Engin , 2011: 70).

$$V_j^* = \{\max V_{ij} | j \in J, \min V_{ij} | j \in J\} \quad (5)$$

Ayrım Ölçülerinin Hesaplanması

TOPSIS yönteminde her bir karar alternatifinin kriter değerinin, ideal ve negatif ideal çözüm setinden sapmalarının bulunabilmesi için Öklidyen Uzaklık Yaklaşımından yararlanılmaktadır. Elde edilen sapma değerleri ise Pozitif İdeal Ayrım (S⁺) ve Negatif İdeal Ayrım (S⁻) ile gösterilmektedir (Alp ve Engin , 2011: 70).

$$S^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^*)^2} \quad (6)$$

$$S^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^-)^2} \quad (7)$$

İdeal Çözümüne Göreli Yakınlığın Hesaplanması

Her bir karar alternatifinin ideal çözüme göreli yakınlığı (C_i^*) hesaplanır.

$$C_i^* = \frac{S_i^-}{S_i^- + S_i^+} \quad (8)$$

$0 \leq C_i^* \leq 1$ aralığında olur ve mutlak değerce değeri, ideal çözüme olan uzaklığını gösterir.

Alternatiflerin İdeal Çözüme Yakınlık (C_i^*) Değerine Göre Sıralanması.**4.1.2. Gri İlişkisel Analiz (GİA)**

GİA, 1982 yılında Deng Joung tarafından önerilen Gri Sistem Teorisinin bir üyesidir (Ayrıçay vd., 2013: 223). Gri sistem teorisinde GİA dâhil olmak üzere toplamda altı farklı ana konu bulunmaktadır. Bunlar; Gri İlişkisel Analiz, Gri Üretim, Gri Modelleme, Gri Tahmin, Gri Karar Verme ve Gri Kontrol olarak sıralanabilir.

GİA, bir sistemdeki her bir alternatif ile kıyas yapılan alternatif (referans seti) serisi arasındaki ilişki derecesini belirlemeye yarayan bir yöntemdir. Her bir alternatif bir dizi (satır veya sütun) olarak tanımlanır. Faktörler arası etki derecesi ise “gri ilişkisel derece” olarak nitelendirilir (Yılmaz ve Güngör, 2010: 4). Belirlenen alternatiflerin gri ilişkisel dereceleri ise alternatiflerin gösterdikleri geometrik seyirlerin karşılaştırılması aracılığıyla elde edilir. GİA'nın uygulama adımları aşağıdaki gibidir (Zhai vd., 2009: 7076).

Karar Matrisinin Oluşturulması

m 'nin alternatifleri, n 'nin ise kriterleri gösterdiği $m \times n$ 'lik karar matrisi oluşturulabilir.

$$X_{m \times n} = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix} \quad (9)$$

Referans Serisinin Oluşturulması

Karar matrisindeki kriterlerin karakteristiğine göre en iyi değerler belirlenerek referans serisi oluşturulur. Referans serisi; kriterlerin karakteristiğine göre maksimum, minimum veya ortalama değerleri alınarak oluşturulur. Karar verici önce seçilen kriterin minimum değerinin m_i , maksimum değerinin mi ya da ortalama değerinin mi problemi en iyi çözüme götürüleceğine karar verir. Ardından, seçilen kriter maksimum olması gerekiyorsa, ilgili kriter sütunundaki maksimum değeri saptar ve hayali referans serisine ekler. Bunu tüm kriterler için tamamladığında referans serisi oluşturulmuş olur.

Karşılaştırma Serisinin Oluşturulması

Farklı ölçü birimlerine sahip kriterlerin ölçü birimlerinden arındırılması için (normalize edilmesi) (10), (11) ve (12) numaralı formüller kullanılır.

$$x_i(k) = \left[x_i(k) - \min x_i(k) \right] / \left[\max x_i(k) - \min x_i(k) \right] \quad (10)$$

$$x_i(k) = \left[\max x_i(k) - x_i(k) \right] / \left[\max x_i(k) - \min x_i(k) \right] \quad (11)$$

$$x_i(k) = 1 - |x_i(k) - u_i| / \max |x_i(k) - u_i| \quad (12)$$

Burada (10) no'lu formül fayda, (11) no'lu formül maliyet ve (12) no'lu formül ise ortalama tip kriter değerlerini standart değerlere dönüştürmede kullanılır.

Mutlak Değer Tablosunun Oluşturulması

Kriterlerin karakteristikleri baz alınarak katsayı farklılıkları hesaplanır. Katsayı farklılığı, sıra sayısı ile referans değeri arasındaki farktır. $\Delta X_i(k)$ katsayı farkı aşağıdaki gibi hesaplanır.

$$\Delta x_i(k) = \left| Y_0(1) - x_1(1) \right|, \left| Y_0(2) - x_1(2) \right|, \dots, \left| Y_0(n) - x_1(n) \right| \quad (13)$$

Farklı Veri Dizilerine Ait Gri İlişkisel Katsayı Matrisinin Hesaplanması

Fark veri dizisi içerisinde Δ_{enb} ve Δ_{enk} değerleri hesaplanır.

$$I(j) = (\Delta_{enk} + \delta\Delta_{enb}) / (\Delta_i(j) + \delta\Delta_{enb}) \quad (14)$$

Δ_{enb} = her dizi içerisindeki en büyük değişim değeri

Δ_{enk} = her dizi içerisindeki en küçük değişim değeri

Formülde $\Delta_i(j)$; Δ_i fark veri dizisindeki j. değeri göstermektedir. δ katsayısı Δ_{enb} veri dizisindeki en uç değer olma ihtimalini ortadan kaldırmak amacıyla kullanılır ve genelde 0,5 alınır.

İlişki Matrisi Oluşturmak İçin Her Fark Veri Seti İçin Gri İlişki Derecesinin Hesaplanması

$$\Gamma_i^r = \frac{1}{n * \sum_{m=1}^n I_i(m)} \quad (15)$$

$\Gamma_i^r = i$. sayı elemanının gri ilişki derecesini temsil eder. Eğer veri noktaları için farklı ağırlıklar söz konusu ise gri ilişki derecesi şu şekilde formülize edilir.

$$\Gamma_i^r = \sum_{m=1}^n I_i(m) * w(m) \quad (16)$$

4.2. Ağırlıkların Belirlenmesi

İnsanoğlunun bir karar probleminin çözüm sürecindeki tercihleri, çoğu zaman bireyin yargılarına göre değişim gösterebilmektedir. Özellikle insana ait yargının karar sürecinde dikkate alınması, kararın etkinliğini ve şeklini doğrudan etkileyebilmektedir. Çünkü farklı bireylerin aynı karar problemine ait kullandıkları kriterler ve bu kriterlere verdikleri önem dereceleri bile farklı olabilmektedir (Adıgüzel, 2009: 244). Literatürde karar problemleri için geliştirilmiş çeşitli kriter ağırlığı belirleme yöntemleri bulunmaktadır. Bu çalışmada öznel ağırlıklandırma metodu olarak AHP, nesnel ağırlıklandırma metodu olarak Entropi yöntemleri kullanılmıştır.

4.2.1. Nesnel Ağırlıklandırma: Entropi Yöntemi

Entropi Ağırlıklandırma Yöntemi, Shannon tarafından 1948 yılında geliştirilmiştir. Shannon'un Entropi yaklaşımına göre kriterin önem derecesi, yani ağırlığı karar vericinin öznel yargılarına bağlı olduğu kadar, verinin kendi niteliğine de bağlıdır. Karar verme bir bilgi işleme aktivitesi olarak değerlendirilirse, mevcut alternatifler hakkındaki kararlar ilişkili bilgi; kriterler aracılığı ile iletilir, algılanır ve işlenir. Bu bağlamda kriterlerin bilgi kaynağı olduğu söylenebilir. Belirli bir karar durumunda, bir (j) kriteri tarafından

ne kadar çok bilgi gönderilirse, kriterin göreceli olarak konuyla o derece ilgili olduğu söylenebilir (Çınar, 2004: 103).

Entropi yönteminde karar matrisinin, kriterlerin önemine dair bilgiyi içerdiği prensibinden hareket edilmektedir. Yönteminin temel felsefesi, bu bilginin veri setleri arasındaki karşıtlıklardan geldiği şeklindedir. Buna göre kriterlerin nesnel ağırlıkları, karar alternatiflerinin her kriterine göre veri değerlerinin ne kadar farklı olduğuna göre belirlenmektedir. Örneğin eğer bir kriter için tüm alternatifler çok benzer çıktılara sahiplerse, ilgili kriterin kararın verilmesinde fazla bir işlevinin olmayacağı varsayılır (Çınar, 2004: 103).

Entropi yönteminin adımları aşağıdaki gibidir (Karaatlı, 2016: 66; Karami ve Johannson, 2004).

1. Farklı ölçü birimlerindeki aykırılıkları elimine etmek için normalizasyon yapılır (P_{ij}),

$$P_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sum_{i=1}^m a_{ij}}; \forall_j \quad (17)$$

2. j . kriterin entropisi hesaplanır.

$$E_j = \left(\frac{-1}{\ln(m)} \right) \sum_{i=1}^m [P_{ij} * \ln P_{ij}]; \forall_j \quad (18)$$

3. Çeşitliliğin derecesi olarak d_j belirsizliği hesaplanır.

$$d_j = 1 - E_j; \forall_j \quad (19)$$

4. j kriterinin önem derecesi olarak w_j ağırlıkları hesaplanır.

$$w_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^n d_j}; \forall_j \quad (20)$$

4.2.2. Öznel Ağırlıklandırma: Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP)

AHP ilk olarak 1968 yılında Myers ve Albert tarafından önerilmiş, 1977 yılında ise Saaty tarafından geliştirilen bir ÇKKV ve kriter ağırlıklandırma yöntemidir (Aksoy vd., 2015: 6; Yaraloğlu, 2010: 42). Yöntem temel olarak ikili karşılaştırılmasından elde edilen önceliklere dayalı bir ölçüm teorisidir. AHP ile karar verme sürecinde; öncelikle karar probleminin ayrıntılı olarak tanımlanması ve hiyerarşi olarak adlandırılan yapının belirlenmesi gerekmektedir. AHP'de; en üst düzeyde karar probleminin amacı ve bu amacın altında sırasıyla kriterler, alt-kriterler ve seçeneklerden oluşan hiyerarşik bir model bulunmaktadır (Aydın vd., 2009: 72). Bu çalışmada AHP yöntemi sadece kriter ağırlıklarının belirlenmesinde kullanıldığı için, ağırlıklandırma ile ilgili adımlarına yer verilmiştir (Saaty, 2008: 85):

1. Her bir kriter için ikili karşılaştırma matrisi Tablo 3'teki gibi oluşturulur. Oluşturulan bu matris değerleri AHP için girdi olmaktadır. Bu aşamada AHP, Klasik Tercih Teorisi'nden farklı bir yaklaşım barındırmaktadır. Çünkü AHP, karar birimlerinin öncelik sıralaması yaparken tutarsız yanıtlar verebileceğini kabul etmektedir.

Tablo 3. İkili Karşılaştırma Matrisi (Şahin ve Akyer, 2011)

	Kriter 1	Kriter 2	Kriter 3
Kriter 1	1	w1/w2	w1/w3
Kriter 2	w2/w1	1	w2/w3
Kriter 3	w3/w1	w3/w2	1

Bu adımda karşılaştırma yapılabilmesi için, bir kriterin kendisiyle karşılaştırılan diğer kriterlere kaç kat tercih edildiğini gösteren rakamsal bir ölçeğe ihtiyaç duyulabilir. Çünkü tercihler her zaman rakamsal olarak ifade edilememektedir. Tablo 4'te kullanılan ölçek verilmiştir.

Tablo 4. İkili Karşılaştırma Ölçeği

Puanlama	Değer Yargıları
1	Eşit Tercih Yargısı
3	Zayıf Tercih Yargısı
5	Kuvvetli Tercih Yargısı
7	Çok Kuvvetli Tercih Yargısı
9	Kesin Tercih Yargısı
2, 4, 6, 8	Komşu İki Yargının Orta Değerleri

Bu adımda daha önce AHP yöntemine ilişkin yapılan uygulamalara bakıldığında, karşılaştırma matrislerinin farklı şekillerde elde edildiği gözlenmiştir. Bazı araştırmacılar doğrudan sözlü veri elde etmeyi tercih ederken, bazı araştırmacılar ise ikili karşılaştırmaları elde edebileceği anket formunu uzmanlara ulaştırmayı ve anket sonuçlarını okumayı tercih etmiştir. Grup kararı alınmasında iki önemli mesele bulunmaktadır. Grubun içerisindeki bireysel yargıların tüm grubu temsil eden tek bir yargıyı oluşturmak üzere birleştirilmesi halledilmesi gereken ilk önemli meseledir. İkinci önemli mesele ise bireysel tercihlerden bir grup tercihinin yapılandırılmasıdır. Karşılıklı kıyaslama aksiyomu birçok bireysel yargının birleştirilerek grup yargısının oluşturulmasında rol oynamaktadır. Karşılıklı sentezlenen yargıların sentezlenen karşılıklı yargılara eşit olabilmesi için yargılar kombine edilmelidir (Yıldırım ve Önder, 2015: 36). Yargılar öyle bir şekilde bütünleştirilmelidir ki sentezlenmiş yargıların çarpmaya göre tersi ile her bir yargının çarpmaya göre tersinin sentezi eşit olmalıdır. Bunu yapabilmenin tek yolu geometrik ortalama kullanmaktır (Yıldırım ve Önder, 2015: 37; Saaty, 2008).

2. Karşılaştırma matrisinde yer alan her bir eleman, bulunduğu sütunun toplamına bölünerek normalleştirme işlemi gerçekleştirilir. Eğer bir özelliğe ait değer küçük olursa, ilgili değer tersi alındıktan sonra normalleştirme işlemi yapılır (Şahin ve Akyer, 2011: 75).

3. Her bir satırda yer alan kriter değerlerinin geometrik ortalaması alınarak, kriterlerin ağırlıkları belirlenir.

4. Kriter ağırlıklarının tutarlı olup olmadığını ölçmek için tutarlılık ölçütü hesaplanır. Bu ölçüt AHP'nin en kuvvetli yönlerinden biridir. Herhangi bir i. kriter için tutarlılık ölçütü Denklem 21 kullanılarak belirlenir. (Ulucan, 2004: 337)

$$C_i = \frac{\sum_j T_{ij} * P_j}{P_i} \quad (21)$$

T_{ij} = i. ve j. kriterlerin ikili karşılaştırma değeri

P_j = j kriterinin puanı

5. Tutarlılık ölçütünün belirlenmesinden sonra, tutarlılık oranı (CR) belirlenir (Ulucan, 2004: 338).

$$CI = \left(\sum_i \frac{C_i}{n} - n \right) / (n - 1) \quad (22)$$

$$CR = \frac{CI}{RI} \leq 0,10 \quad (23)$$

Tutarlılık oranının hesaplanması sürecinde, n karar alternatifi sayısına bağlı olarak rasgele indeks (RI) sayıları kullanılır. Rassallık indeksi için ise, Saaty'nin Rassallık İndeksi Tablosu'ndan yararlanılır (Kara, 2017: 584).

Tablo 5. Rassallık İndeksi Tablosu (Saaty, 2008: 584)

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Rİ	0,00	0,00	0,52	0,89	1,11	1,25	1,35	1,40	1,45	1,49	1,52	1,54	1,56	1,58	1,59

CI değerinin 0,10'un altında çıkması durumunda, karara matrisinin tutarlı olduğu sonucuna varılır. Aksi durumda karar matrisi tutarsızdır ve tekrar düzenlenmesi gerekmektedir (Dağdeviren, 2007: 793).

5. UYGULAMA

5.1. Problemin Tanımı ve Amacı

Suriye iç savaşı sürecinde geçtiğimiz 7 yıl sonrasında, göç etmek zorunda kalan yaklaşık 9 milyon Suriyeliden sadece çok küçük bir kısmının yüksek yaşam standartlarıyla başka ülkelerde hayatlarını devam ettirdiği görülmektedir. Geride kalan büyük bir kısmı ise, göç yolunda çeşitli ülkelerin ambargolarıyla karşılaşmakta veya hayatını kaybetmektedir. Yaşamayı başaranlar ise sağlıklı koşullarda sınır kapılarında hayatlarına devam etmekte; Türkiye, Irak, Ürdün ve Lübnan gibi ülkelere kabul edilenler ise sağlık, eğitim, barınma ve çalışma problemleriyle karşılaşmaktadır. Bunun sonucu olarak büyük çoğunluğunu çocukların oluşturduğu Suriyeliler; gerek sosyolojik, gerekse psikolojik açıdan endişe uyandıracak bir vaziyette hayatını sürdürmektedir.

Her insan yaşama, çalışma eğitim ve sağlık hizmeti alma hakkına sahip olduğu gibi; savaş, zulüm ve doğal afet gibi durumlarda uluslararası toplumun sığınma talep eden mağdurları koruma altına alması gerektiği üçüncü bölümde açıklanmış olan adı geçen sözleşmeler ve protokollerce kabul edilmiş durumdadır.

Bu çalışmanın ana amacı; uluslararası toplumun sınırlarını belirlediği Geri Göndermeme İlkesi ve temel insan hakları çerçevesinde özelde Suriyeli Mülteciler, genelde ise tüm mülteciler için uygun ev sahibi ülkelerin ve her ülkeye ne kadar mülteci gönderilmesi gerektiğinin belirlenmesi konusunda nicel bir çözüm önerisi getirmektir.

5.2. Karar Alternatifleri ve Kriterler

Problemin çözümü aşamasında karar alternatifi olarak belirlenen ülke sayısı 46 ile sınırlandırılmıştır. Alternatif ülkeler; G-20 ülkeleri, kişi başı milli geliri 15.000 dolar ve üstü olan Avrupa ve İskandinavya ülkeleri ve Suriye ile dil, din ve coğrafya ortaklığı bulunan ülkeler olarak belirlenmiştir. İç savaşın olduğu Arap Baharı sürecinin yaşandığı bazı ülkeler alternatif ülkeler kümesine dâhil edilmemiştir.

Kriterlerin belirlenmesinde ise Maslow'un İhtiyaçları Hiyerarşisi ve Dünya Bankası Gelişmişlik Göstergelerinden hareket edilmiştir. Bu hiyerarşide, insanın temel gereksinimleri tanımlamış ve bu gereksinimlerin tabandan yukarıya doğru bir düzen içinde olduğunu belirtilmiştir. Hiyerarşiye bakıldığında kişi; barınma, beslenme, güvenlik, ait olma, zihinsel gereksinimler, estetik gereksinimleri ve kendini gerçekleştirme gereksinimi gibi bir ihtiyaçlar sistemine sahiptir (Yağcıoğlu, 1999: 32). Çalışmada kullanılan kriterler kümesi Tablo 6'da, Başlangıç Karar Matrisi ise Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 6. Kriterler

KRİTERLER KÜMESİ	ALINAN KAYNAK
K1 Uzaklık (kmx1000)	Trdistance, 18.02.2017
K2 Kişi Başlı Sağlık Harcaması (2013 Yılı) (USDx1000)	The Worldbank, 22.05.2017
K3 Kişi Başlı Eğitim Harcaması (2007-2013 Yılları Arası)(USDx1000)	The Worldbank, 22.05.2017
K4 Kişi Başlı Milli Gelir (2013 Yılı)	Undata, 22.05.2017
K5 Nüfus Yoğunluğu (Kilometrekare Başına Düşen Kişi Sayısı)	Undata, 22.05.2017
K6 Din (% Müslüman Nüfus)	Wikipedi, 23.05.2017
K7 Dil (% Arapça Konuşan Nüfus)	Ethnologue:Languages of The World, 23.05.2017

5.3. AHP ve Entropi Yönteminden Elde Edilen Ağırlıklar

AHP yöntemi ile ağırlıkların belirlenmesinde; daha önce Suriyelilere ilişkin akademik çalışması bulunan Türk Siyaseti, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler, Eğitim Bilimleri, Psikoloji ve Tarih alanından 13 akademisyene, İşletme, Ekonometri, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanlarında uzmanlaşmış olan 3 akademisyene, 1 AFAD yöneticisine, 1 doktor ve 1 astsubaya anket çalışması yapılmıştır. Uzman görüşleri elektronik anket yolu ile elde edilmiştir. Bu 19 uzman kişiden; kriterlerin ikili karşılaştırma matrisleri ile önem derecelerini belirtmeleri istenmiş, daha sonra bu önem derecelerinden hareketle bütünlük ağırlık değerleri hesaplanmıştır. Hesaplanan Entropi ve AHP ağırlık değerleri Tablo 8’de verilmiştir.

Nesnel bir ağırlıklandırma yöntemi olan Entropi ile uzman görüşlerinin temel alındığı AHP arasında neredeyse taban tabana zıt ağırlık değerlerine ulaşılmıştır. Entropi yönteminde en yüksek ağırlıkları alan kriterler dil, din ve nüfus yoğunluğu iken, AHP’de en yüksek ağırlığı alan kriterler kişi başı eğitim harcaması, kişi başı sağlık harcaması ve kişi başı milli gelir olarak bulunmuştur. Uzaklık kriteri ise her iki yöntemde de birbirine çok yakın olan ağırlıklara sahiptir. Her iki yöntemde de uzaklık kriteri en az ağırlığa sahipken; Entropi Yöntemi’nde ilk 3 sırada bulunan kriterler, AHP’de uzaklıktan sonra son 3 sırada yer almaktadır. Bu zıtlığın sebebi, yöntemlerin çalışma prensipleri ile açıklanabilir. Ağırlıklar; AHP’de tamamen uzman fikirlerinin bütünlük bir şekilde yorumlanması ile elde edilirken, Entropi Yönteminde kriter değerleri arasındaki farklardan yola çıkılarak hesaplanmaktadır.

Tablo 7. Başlangıç Karar Matrisi

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
ABD	9.434	9.145,82	2.702,98	52.391	32,8	0,76	0,3
ALMANYA	2.791	5.006,49	2.256,60	45.091	231,43	4,95	0
İNGİLTERE	3.537	3.597,91	3.283,72	50.518	406,53	3,11	0
ÇİN	6.933	366,21	125,15	6.626	145,23	5,25	0
FRANSA	3.273	4.863,55	2.474,69	42.338	117,21	5,48	4,54
İTALYA	2.282	3.154,90	1.513,47	35.243	202,66	0,06	2
KANADA	8.891	5.717,97	2.473,56	52.270	3,56	1,83	1,06
RUSYA	2.475	956,84	603,5	14.679	8,33	11,44	0,03
SUUDİ ARABİSTAN	1.408	807,83	1.299,70	25.961	13,31	79,1	94
TÜRKİYE	777	607,7	314,38	10.971	96,78	93,58	3,11
JAPONYA	8.949	3.965,58	1.504,27	38.527	336,04	0,15	0
AVUSTRALYA	13.972	6.109,82	3.304,92	65.600	3,07	1,53	1,2
BREZİLYA	10.713	1.084,57	644,16	11.190	23,73	0,09	0
ARJANTİN	12.417	1.074,06	746,31	14.760	14,56	1,81	2,3
ENDONEZYA	8.618	106,63	123,65	3.480	132,3	78,75	0
MEKSİKA	12.310	664,34	528,91	10.290	63,02	0,09	0,32
GÜNEY KORE	7.873	1.880,04	1.291,41	26.480	494,19	0,14	0
HİNDİSTAN	3.910	61,4	54,1	1.550	385,55	12,28	0,04
GÜNEY AFRİKA	6.644	593,45	427,09	6.940	43,52	1,33	0,09
KUVEYT	1.159	1.507,21	1.920,54	52.197	195,25	72,56	100
İRAN	1.404	432,28	232,35	6.370	48,18	93,26	3,7
İSRAİL	217	2.598,89	2.087,41	37.703	354,39	14,25	20
KATAR	1.732	2.042,97	2.231,59	93.352	195,4	48,86	100
UMMAN	2.432	667,68	852,15	2.192	12,68	55,53	100
ÜRDÜN	643	335,78	223,81	4.620	84,02	81,66	100
BAE	2.712	1.568,96	1.107,78	43.049	112,99	38,27	100
LÜBNAN	393	631,47	247,23	9.790	475,12	42,8	89,21
AVUSTURYA	3.079	5.427,26	2.913,75	50.420	101,66	4,1	0,2

Tablo 7 (devamı)

BELÇİKA	4.119	5.092,60	3.214,75	47.260	365,04	2,49	0,92
ÇEK CUMH.	3.227	1.367,02	874,84	19.510	136,18	0,09	0
FİNLANDIYA	4.277	4.449,13	3.339,16	49.260	16,16	0,44	0,19
DANİMARKA	4.287	6.269,54	5.253,49	59.920	130,88	1,55	0,18
İSPANYA	5.002	2.581,02	1.479,88	29.680	93,02	1,4	0,43
NORVEÇ	4.853	9.714,78	5.129,11	103.585	15,73	1,25	0
HOLLANDA	4.131	6.144,86	2.997,19	50.929	449,8	5,58	2,99
İSVİÇRE	3.667	9.276,47	4.092,85	84.853	197,6	3,9	0
İSVEÇ	4.840	5.680,33	4.453,05	60.565	21,39	1,52	1,55
İRLANDA	5.402	4.232,86	3.076,50	50.155	66,98	0,47	0
PORTEKİZ	5.418	2.036,77	1.135,55	21.429	115,06	0,15	0,26
SLOVAKYA	2.982	1.454,08	734,55	17.928	111,22	0,9	0
ESTONYA	4.534	1.071,60	1.007,60	19.328	30,41	0,15	0
YUNANİSTAN	2.334	2.146,24	892,47	21.767	84,33	2,86	0
LİTVANYA	4.078	965,56	802,18	15.380	46,06	0,1	0
LÜKSEMBURG	3.962	7.890,82	4.255,08	113.370	207,66	2,28	0
MALTA	3.557	1.999,54	1.855,07	23.243	1.360,76	0,23	1,54
IRAK	751	305,35	146,21	5.800	79,92	83,55	78,13

Tablo 8. Entropi ve AHP Yöntemleri Kullanılarak Elde Edilen Ağırlıklar

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
ENTROPİ	0,0557	0,0866	0,0724	0,0672	0,1306	0,2417	0,3457
AHP	0,064	0,238	0,241	0,206	0,08	0,076	0,096

5.4. Entropi Ağırlıklarına Göre Elde Edilen Bulgular

Entropi ağırlıkları kullanılarak TOPSIS ve GİA ile ülkelerin sıralaması ve Gri İlişki Dereceleri ile İdeal Çözüme Yakınlık Değerleri Tablo 9'da verilmiştir. Parantez içindeki rakamlar, o ülkenin diğer yöntemdeki sıra numarasını vermektedir.

Tablo 9. Entropi Ağırlıklarına Göre Sıralamalar

Sıra No	GİA	Gri İlişki Derecesi	TOPSIS	İdeal Çözüme Yakınlık
1	Katar (5)	0,00163	Suudi Arabistan (5)	0,78660
2	Kuveyt (2)	0,00161	Kuveyt (2)	0,77514
3	Norveç (12)	0,00160	İrak (9)	0,77344
4	Ürdün (4)	0,00159	Ürdün (4)	0,75900
5	Suudi Arabistan (1)	0,00156	Katar (1)	0,75120
6	Umman (6)	0,00152	Umman (6)	0,74323
7	BAE (7)	0,00150	BAE (7)	0,72031
8	Lüksemburg (25)	0,00141	Lübnan (12)	0,67317
9	İrak (3)	0,00140	İran (16)	0,58493
10	İsviçre (23)	0,00139	Türkiye (15)	0,58033
11	Danimarka (22)	0,00132	Endonezya (25)	0,54731
12	Lübnan (8)	0,00130	Norveç (3)	0,49754
13	ABD (16)	0,00128	İsveç (14)	0,48690
14	İsveç (13)	0,00125	Avustralya (17)	0,48289
15	Türkiye (10)	0,00123	Kanada (19)	0,48166
16	İran (9)	0,00123	ABD (13)	0,48120
17	Avustralya (14)	0,00119	İsrail (27)	0,47996
18	Finlandiya (19)	0,00114	Rusya (31)	0,47863
19	Kanada (15)	0,00114	Finlandiya (18)	0,47808
20	Avusturya (21)	0,00113	Fransa (22)	0,47615
21	İrlanda (24)	0,00111	Avusturya (20)	0,47109

Tablo 9 (devamı)

22	Fransa (20)	0,00110	Danimarka (11)	0,47059
23	Hollanda (35)	0,00110	İsviçre (10)	0,46896
24	Belçika (40)	0,00108	İrlanda (24)	0,46838
25	Endonezya (11)	0,00108	Lüksemburg (8)	0,46580
26	Almanya (36)	0,00107	Arjantin (38)	0,46504
27	İsrail (17)	0,00106	Estonya (33)	0,46153
28	İngiltere (43)	0,00106	Yunanistan (32)	0,45910
29	İtalya (38)	0,00102	Litvanya (36)	0,45833
30	İspanya (31)	0,00101	Brezilya (40)	0,45789
31	Rusya (18)	0,00101	İspanya (30)	0,45777
32	Yunanistan (28)	0,00100	Güney Afrika (41)	0,45684
33	Estonya (27)	0,00099	Meksika (42)	0,45034
34	Japonya (42)	0,00098	Slovakya (37)	0,45004
35	Portekiz (41)	0,00098	Hollanda (23)	0,44957
36	Litvanya (29)	0,00098	Almanya (26)	0,44638
37	Slovakya (34)	0,00098	Çek Cumh. (39)	0,44494
38	Arjantin (26)	0,00097	İtalya (29)	0,44324
39	Çek Cumh. (37)	0,00097	Çin (43)	0,44289
40	Brezilya (30)	0,00097	Belçika (24)	0,42067
41	Güney Afrika (32)	0,00096	Portekiz (35)	0,41296
42	Meksika (33)	0,00095	Japonya (34)	0,41100
43	Çin (39)	0,00093	İngiltere (43)	0,40875
44	Güney Kore (45)	0,00092	Hindistan (45)	0,40531
45	Hindistan (44)	0,00090	Güney Kore (44)	0,37048
46	Malta (46)	0,00090	Malta (46)	0,24085

Tablo 9'a göre her iki yöntemin en uygun ilk 10 ülke kümesinde ortak olarak; Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt, Irak, Ürdün, Umman ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) bulunmaktadır. Bu ülkelerden Kuveyt, Ürdün, BAE ve Umman'ın sıralamalarının aynı olduğu görülmektedir. Son 10 ülke sıralamasına bakıldığında ise; her iki yöntemde de ortak olarak Malta, Güney Kore, Hindistan ve Çek Cumhuriyeti'nin Suriyeliler için son sıralarda yer aldığı bulgusu elde edilmiştir. Bu ülkeler arasında da Malta her iki yöntemde göre son sırada yer almaktadır. Diğer ülkelerin sıralamalarında ise farklılıklar bulunmaktadır. Türkiye; TOPSIS yöntemine göre 10 uncu sırada yer alırken, GİA yöntemine göre 15. sırada yer almaktadır.

Ülkelerin Gri İlişki Dereceleri arasındaki oransal fark incelendiğinde ilk sırada yer alan Katar ile son sırada yer alan Malta arasında oransal olarak 1,81 katlık bir fark vardır. İdeal çözüme yakınlık değerlerinde ise ilk sırada yer alan Suudi Arabistan ile son sırada yer alan Malta arasında ise 3,26 katlık bir fark vardır.

5.5. AHP Ağırlıklarına Göre Elde Edilen Bulgular

AHP ağırlıkları kullanılarak TOPSIS ve GİA ile ülkelerin sıralaması ve Gri İlişki Dereceleri ile İdeal Çözüme Yakınlık Değerleri Tablo 10'da verilmiştir. Parantez içindeki rakamlar, o ülkenin diğer yöntemdeki sıra numarasını vermektedir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde; AHP ağırlıklarına göre TOPSIS ve GİA'nın benzer sonuçlar verdiği görülmektedir.

Tablo 10'a göre her iki yöntemin en uygun ilk 10 ülke kümesinde ortak olarak; Norveç, Lüksemburg, İsviçre, Danimarka, İsveç, Katar, ABD ve Avustralya'nın yer aldığı tespit edilmiştir. Bu ülkeler arasından Norveç, Lüksemburg, İsviçre ve Danimarka'nın ise aynı sıraya sahip olduğu yine tespit edilen bulgular arasındadır. Son 10 ülkeye bakıldığında ise Lübnan ve Litvanya haricinde 8 ülkenin ortak olduğu, bu ülkeler arasından Hindistan ve Güney Afrika'nın ise aynı sıraya sahip olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin sırasına bakıldığında ise TOPSIS yöntemine göre 0,316'lık ideal çözüme yakınlık değeri ile 34. sırada, GİA göre ise 0,009'luk gri ilişki derecesi katsayısı ile 24. sırada bulunmaktadır.

Ülkelerin Gri İlişki Dereceleri arasındaki oransal fark incelendiğinde ilk sırada yer alan Norveç ile son sırada yer alan Hindistan arasında oransal olarak 2,15 katlık bir fark vardır. İdeal çözüme yakınlık değerlerinde ise ilk ve son sıradaki aynı ülkeler arasındaki fark Entropy Yöntemi ile elde edilene benzer şekilde 3,26 katlıdır.

Tablo 10. AHP Ağırlıklarına Göre Sıralamalar

Sıra No	GİA	Gri İlişki Derecesi	TOPSIS	İdeal Çözüme Yakınlık
1	Norveç (1)	0,01667	Norveç (1)	0,77973
2	Lüksemburg (2)	0,01455	Lüksemburg (2)	0,73954
3	İsviçre (3)	0,01395	İsviçre (3)	0,72489
4	Danimarka (4)	0,01326	Danimarka (4)	0,65356
5	Katar (10)	0,01233	İsveç (7)	0,62310
6	ABD (6)	0,01212	ABD (6)	0,60490
7	İsveç (5)	0,01211	Avustralya (9)	0,58663
8	Kuveyt (18)	0,01140	Hollanda (16)	0,54075
9	Avustralya (7)	0,01110	Avusturya (12)	0,53622
10	Suudi Arabistan (23)	0,01095	Katar (5)	0,53193
11	Finlandiya (11)	0,01070	Finlandiya (11)	0,52904
12	Avusturya (7)	0,01067	Kanada (15)	0,52500
13	Ürdün (28)	0,01063	Belçika (19)	0,51865
14	BAE (20)	0,01059	İrlanda (18)	0,50992
15	Kanada (12)	0,01043	Fransa (20)	0,48827
16	Hollanda (8)	0,01042	İngiltere (22)	0,48641
17	Umman (25)	0,01033	Almanya (23)	0,47950
18	İrlanda (14)	0,01033	Kuveyt (8)	0,44587
19	Belçika (13)	0,01024	İsrail (25)	0,40063
20	Fransa (15)	0,01016	BAE (14)	0,39804
21	Irak (29)	0,01006	Japonya (31)	0,39084
22	İngiltere (16)	0,01000	İtalya (28)	0,38747
23	Almanya (17)	0,00999	Suudi Arabistan (10)	0,38534
24	Türkiye (31)	0,00972	İspanya (29)	0,36958
25	İsrail (19)	0,00967	Umman (17)	0,34241
26	İran (33)	0,00963	Yunanistan (30)	0,33693
27	Lübnan (40)	0,00943	Portekiz (34)	0,33274
28	İtalya (22)	0,00927	Ürdün (13)	0,33250
29	İspanya (24)	0,00904	Irak (21)	0,32359
30	Yunanistan (26)	0,00896	Estonya (33)	0,32083
31	Japonya (21)	0,00886	Türkiye (24)	0,31621
32	Rusya (35)	0,00883	Çek Cumh. (36)	0,31321
33	Estonya (30)	0,00872	İran (26)	0,31263
34	Portekiz (27)	0,00868	Slovakya (35)	0,31225
35	Slovakya (34)	0,00865	Rusya (32)	0,31178
36	Çek Cumh. (32)	0,00862	Litvanya (37)	0,30895
37	Litvanya (36)	0,00861	Arjantin (39)	0,30136
38	Endonezya (43)	0,00848	Güney Kore (43)	0,29844
39	Arjantin (37)	0,00832	Brezilya (40)	0,29576
40	Brezilya (39)	0,00827	Lübnan (27)	0,29028
41	Güney Afrika (41)	0,00824	Güney Afrika (41)	0,28519
42	Malta (45)	0,00820	Meksika (44)	0,28177
43	Güney Kore (38)	0,00818	Endonezya (38)	0,28036
44	Meksika (42)	0,00806	Çin (45)	0,26631
45	Çin (44)	0,00795	Malta (42)	0,25696
46	Hindistan (46)	0,00777	Hindistan (46)	0,23908

SONUÇ ve ÖNERİLER

İç savaş ciddi can ve mal kaybına sebep olan bir süreçtir. Ortadoğu son yıllarda çatışmaların yaşandığı, liderlerin devrildiği, terör olaylarının yükselişe geçtiği, çok sayıda ölümün yaşandığı ve milyonlarca insanın göç etmek zorunda kaldığı zor bir dönem geçirmektedir. Uluslararası toplum, yaşanan acı olaylara diplomasi yoluyla müdahale etmeye çalışmaktadır. Fakat uluslararası toplumun dâhi ikilemlere düştüğü ve üzerine tartışmalar yaşadığı bu süreç, ivedi bir şekilde çözülememektedir. Ortadoğu halkının reform, adalet ve özgürlük talebi 2011 yılında Suriye halkına da sıçramıştır. Esad yönetimiyle çatışmalar yaşayan halk, çok sayıda muhalif örgüte bölünerek, süreci kendi istekleri doğrultusunda değiştirmeye çalışsa da ortak bir fikrin oluşmaması, Esad rejiminin sert müdahaleleri, uluslararası toplumun tek çözüme üzerine odaklanamaması ve terör örgütlerinin ortamı bulandırmasıyla bilanço günden güne ağırlaşarak devam etmiştir.

Dengelerin halktan yana değil küresel merkezlerden yana değiştiği bu süreç, maalesef çocukların ve sivil halkın derin yaralar aldığı bir hale dönüşmüştür. 2011 Aralık ayından bu yana yoğun göç dalgaları veren Suriye, nüfusunun yarısının ülke içi ve dışında yer değiştirdiği bir yüze bürünmüştür. Fakat ne var ki birkaç ülke haricinde Suriyelileri kabul eden ülkelerin sayısı yok denecek kadar azdır. Savaş mağdurlarının, can korkusu yaşayanların, dil ve dini sebebiyle zulme uğrayanların başka ülkelerinin korumasını talep ettiği durumlarda, uluslararası anlaşmalarca ve protokollerce benimsenen “Geri Göndermeme İlkesi” ilkesi olmasına rağmen, Suriyeliler göç yollarında ölmeye, başka ülkelere kabul edilmemeye mahkûm edilmiştir. Bu çalışma yukarıda bahsedilen problemlerden hareketle ortaya çıkmıştır. Suriyeliler problemi gerek bürokratik gerekse hukuki yollarla çözülmeye çalışılmaktadır. Fakat bu çalışmada Suriyeliler için ev sahibi ülke bulunması problemine bahsedilen disiplinlerin haricinde nicel bir yöntemle çözüm önerisinde bulunmaya çalışılmıştır.

Ulaşılan sonuçlara bakıldığında Entropi ve AHP ağırlıklandırma yöntemlerinin farklı kutuplarda ağırlıklandırma yaptıkları görülmektedir. Entropi yönteminde bu probleme daha sosyo-kültürel bir bakış açısıyla yaklaşılmasını sağlayabilecek ağırlıklar elde edilirken, AHP Yöntemi ile Dünya Bankası Gelişmişlik Göstergesi'ne göre refah seviyesi daha yüksek ülkeleri sıralamada üste çeken ağırlıklar elde edilmiştir.

Ulaşılan bulgulara incelendiğinde şu anki Suriyeli mültecilerin dağılımı ile uyumlu olmadığı ortadadır. AHP ağırlıklarına göre yapılan sıralamada Norveç, Lüksemburg, İsviçre, Danimarka, İsveç, ABD ve Avustralya'nın; Entropi ağırlıklarına göre ise Katar, Suudi Arabistan, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin Suriyeliler için uygun ülkeler kümesinin ilk sıralarında yer aldığı görülmektedir. Fakat bu ülkelerin gerçekte Suriyeliler konusuna oldukça çekimser yaklaşıtları görülmektedir. Bu bağlamda, varılan sonuçlara göre adı geçen ülkelerin daha atak olmaları ve politik davranmayı bırakıp uluslararası pek çok sözleşme ve protokolde adı geçen ve altına imza attıkları Geri Göndermeme İlkesi'nin gereğini yapmaları gerektiği düşünülmektedir.

Özelde Suriyeli, genelde tüm mülteciler sorununun çözümünün ele alınması, bu soruna daha hızlı çözüm bulunabilmesi sürecinde ÇKKV yöntemlerinin de karar vericiler için kullanılabilir bir yöntem olarak değerlendirilmesi gerektiğinin bu çalışma ile ortaya konulduğu düşünülmektedir. Kullanılan ÇKKV yöntemine göre elde edilen Gri İlişki Dereceleri veya İdeal Çözüme yakınlık değerlerinin ve bu değerler arasındaki oransal farkların ülkelere dağıtılması gereken sığınmacı sayılarının belirlenmesinde oransal bir ölçüt olarak kullanılabilirliği düşünülmektedir.

Çalışmanın bir adım daha ileriye taşınabilmesi için birden çok alternatif bulunmaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda, farklı alternatif ülkelerin ve kriterlerin kullanılmasının daha uygulanabilir ve farklı sonuçların elde edilmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca; Suriyelilerin de görüşlerinin alındığı geniş bir anket ile kriter ağırlıklarının yeniden yapılandırılması, kriter sayısının uzman görüşleri alınarak spesifik çözümler için artırılması ve diğer ÇKKV yöntemleri de kullanılarak çözümün genişletilmesine katkı sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- ACER, Y., KAYA, İ., GÜMÜŞ, M. (2010), Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi, Ankara: Uşak Yayınları.
- ADIGÜZEL, O. (2009), Personel Seçiminin Analitik Hiyerarşi Prosesi Yöntemiyle Gerçekleştirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C: 24, 243-253.
- AKSOY, E., ÖMÜRBEK, N., KARAAATLI, M. (2015), AHP Temelli Multimoora ve Copras Yöntemi İle Türkiye Kömür İşletmeleri'nin Performans Değerlendirmesi, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, c.33 (4), 1-28.
- ALP, S., ENGİN, T. (2011), Trafik Kazalarının Nedenleri ve Sonuçları Arasındaki İlişkinin TOPSIS ve AHP Yöntemleri Kullanılarak Analizi ve Değerlendirilmesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, c.19, 65-87.
- AYDIN, Ö., ÖZNEHİR, S., AKÇALI E. (2009), Ankara İçin Optimal Hastane Yeri Seçiminin Analitik Hiyerarşi Süreci İle Modellenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, c.14, 69-86.
- AYRIÇAY, Y., ÖZÇALICI, M., KAYA M. (2010), Gri İlişkisel Analizin Finansal Kıyaslama Aracı Olarak Kullanılması: İMKB-30 Endeksindeki Finansal Olmayan Firmalar Üzerine Bir Uygulama, KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, c.1 (10), 219-238.
- BAŞ, Metin ve ÇAKMAK, Z. (2012), Gri İlişkisel Analiz ve Lojistik Regresyon Analizi İle İşletmelerde Finansal Başarısızlığın Belirlenmesi ve Bir Uygulama, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, c.3, 63-82.
- BBC Türkçe, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160329_oxfam_suriyeli_multeciler, 12.04.2017 tarihinde alındı.
- BM MÜLTECİLER YÜKSEK KOMİSERLİĞİ. (2017), 04.06.2017 tarihinde UNHCR: http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php#_ga=1.166924920.797500616.1493410085 adresinden alındı.
- BOZBEYOĞLU, E. (2015), Mülteciler ve İnsan Hakları, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, c.2(1),60-80.
- ÇINAR, Y. (2004), Çok Nitelikli Karar Verme ve Bankaların Mali Performanslarının Değerlendirilmesi Örneği, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÇİÇEKLİ, B. (2009), Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar, Ankara:Seçkin Yayınevi.
- DAĞ, A. E. (2013), Suriye Bilad-i Şam'ın Hazin Öyküsü, İstanbul: İHH İnsani Yardım Vakfı.
- DAĞDEVİREN, M. (2007), Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi İle Personel Seçimi ve Bir Uygulama, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, S: 4, 729-799.
- DEMİRELİ, E. (2010), TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Sistemi: Türkiye'deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, C: 5, S: 1, 101-112.
- DOĞAN, M. (2013), Gri İlişkisel Analiz Yöntemi ile Banka Performansının Ölçülmesi: Türkiye Örneği, Ege Akademik Bakış, 13 (2), 215-225.
- DOĞANAY, M. (2002), Hisse Senedi Fonlarının Çok Kriterli Karar Yaklaşımı İle Derecelendirmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 180-191.
- DUMANOĞLU, S. ve ERGÜL, N. (2010), İMKB'de İşlem Gören Teknoloji Şirketlerinin Mali Performans Ölçümü, MUFAD Muhasebe ve Finans Dergisi, S: 48, 101-110.
- EL-KHATIB, Z., SCALES, D., VEAREY, J.,FORSBERG, B.C. (2013), Syrian refugees, between rocky crisis in Syria and hard inaccessibility to healthcare services in Lebanon and Jordan, Conflict and Health, 7 (18), 1-3.
- ERGÜL, E.,(2012), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukukunda Sınır Dışı Etme, Ankara: Yargı Yayınevi.
- ETHNOLOGUE. (2017), 23.05.2017 tarihinde Ethnologue:<https://www.ethnologue.com/> adresinden alındı.

- HATHAWAY, J. (2010), Leveraging Asylum, Texas International Law Journal, S: 26, 36-503.
- HWANG, C. ve Yoon, K. (1981), Multiple Attribute Decision Making Methods and Applications, Berlin: Springer Verlag.
- KARA, S. N. (2017), Tedarikçi Firma Seçiminde Analitik Hiyerarşi Prosesinin Kullanılması: Madeni Yağ Sektöründe Bir Uygulama, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, C: 5, S: 43, 580-591.
- KARAATLI, M., ÖMÜRBEK, N., BUDAK, İ., DAĞ O. (2015), Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Yaşanabilir İllerin Sıralanması, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, S: 33, 215-228.
- KARAATLI, M. (2016), Entropi Gri İlişkisel Yöntemleri İle Bütünleşik Bir Yaklaşım: Turizm Sektöründe Uygulama, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 21, S: 1, 63-77.
- KARAMI, A. ve JOHANSSON, R. (2004), Utilization of Multi Attribute Decision Making Techniques to Integrate Automatic and Manual Ranking of Options, Journal of Information Science and Engineering, S: 30, 519-534.
- KOÇAK, K. A. (2012), Yasemin Devrimi'nden Arap Baharı'na Tunus, Yasama Dergisi, S: 22, 23-61.
- KURU, A. ve AKIN, B. (2012), Entegre Yönetim Sistemlerinde Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerinin Kullanımına Yönelik Yaklaşımlar ve Uygulamaları, Öneri Dergisi, C: 10, S: 38, 129-144.
- LI, D. F. (2010), TOPSIS-Based Nonlinear-Programming Methodology for Multiattribute Decision Making with Interval-Valued Intuitionistic Fuzzy Sets, IEEE Transactions on Fuzzy Systems, S: 18, 299-311.
- ÖTKÜR, F. (2008), Yeni Ürün Geliştirme Sürecinde Tedarikçi Bütünleşmesinin TOPSIS Yöntemi İle Değerlendirilmesi, Kocaeli Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- REÇBER, S. (2014), Hayatın Yok Yerindekiler: Sığınmacılar ve Mülteciler, VI. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Eskişehir, 250-251.
- SAATY, T. (2008), Decision Making With The Analytic Hierarchy Process, International Journal Services Sciences, 83-98.
- SANDIKLI, A. ve SEMİN, A. (2014), Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye, İstanbul: Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- SARHAN, Z. A. (2011), Application of AHP in the Evaluation and Selection of an Information System Reengineering Project, International Journal of Computer Sciences and Network Security, 11 (1), 172-177.
- SEYDİ, A. R. (2013), Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye'deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S: 30, 217-241.
- STANUJKIC, D., DORDEVIC, B., DORDEVIC, M. (2013), Comparative Analysis of Some Prominent MCDM Methods: A Case of Ranking Serbian Banks, Serbian Journal of Management, c: 8 (2), 213-241.
- ŞAHİN, Y. ve AKYER, H. (2011), Ülke Kaynaklarının Verimli Kullanımı: 4x4 Arama ve Kurtarma Aracı Seçiminde AHS ve TOPSIS Yöntemlerinin Uygulanması, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, S: 5, 72-87.
- ŞEN, A. (2015), Suriye Askeri Muhalefeti Raporu, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, Rapor No: 202, İstanbul: ORSAM.
- TANERİ, G. (2012), Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi İlkesi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Konya.
- THE WORLDBANK. (2017), World Development Indicators, 08.06.2017 tarihinde The Worldbank: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>, adresinden alındı.
- TRDISTANCE. (2017), 18.02.2017 tarihinde Trdistance: <http://tr.distance.to/> adresinden alındı.
- TRIANAPHYLLOU, E., SHU, B., NIETO, S., RAY, T. (1998), Multi-Criteria Decision Making: An Operations Approach, Incyclopedia of Electrical and Electronics Engineering, 1998, s.175-186.
- ULUCAN, A. (2004), Yöneylem Araştırması: İşletmecilik Uygulamalı Bilgisayar Destekli Modelleme, Ankara: Siyasal Kitabevi.

- ULUDAĞ, A.S., ve DEVECİ, M.E. (2013), Kuruluş Yeri Seçim Problemlerinde Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinin Kullanılması ve Bir Uygulama, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C: 13, S: 1, 257-287.
- UNDATA. (2017), Default, 22.05.2017 tarihinde Undata: <http://data.un.org/Default.aspx> adresinden alındı.
- UYGURTÜRK, H. ve KORKMAZ, T. (2012), Finansal Performansın TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi İle Belirlenmesi: Ana Metal Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 7 (2), 95-115.
- UZUN, E. (2012), Geri Göndermeme (Non-Refoulement) İlkesinin Uluslararası Hukuktaki Konumu Üzerine Bir Değerlendirme, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, C: 30 (8), 25-58.
- VIKİPEDI. (2017), Ülkelere Göre Müslüman Nüfus, 23.05.2017 tarihinde Vikipedi: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%9Ckelere_g%C3%B6re_M%C3%BCsl%C3%BCman_n%C3%BCfusu adresinden alındı.
- YAĞCIOĞLU, R. (2009), Sağlıklı Yaşlanma ve Sosyal Hizmetler, The Journal of Turkish Family Physician, C: 3, S: 1, 30-38.
- YARALIOĞLU, K. (2010), Karar Verme Yöntemleri, Ankara: Detay Yayıncılık.
- YEH, A. (2002), Problem Based Selection Of Multi-Attribute Decision-Making Methods, Journal of International Transactions in Operational Research, 169-181.
- YILDIRIM, B. F. ve ÖNDER, E. (2015), İşletmeciler, Mühendisler ve Yöneticiler İçin Operasyonel, Yönetimsel ve Stratejik Problemlerin Çözümünde Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri, Bursa: Dora Yayıncılık.
- YILMAZ, E. ve GÜNGÖR, F. (2010), Gri İlişkisel Analiz Yöntemine Göre Farklı Sertliklerde Optimum Takım Tutucusunun Belirlenmesi, 2. Ulusal Tasarım, İmalat ve Analiz Kongresi, V: 3, 1-9.
- ZHAI, L. Y., LI-PHENG, K., ZHAO-WEI, Z. (2009), Design Concept Evaluation in Product Development Using Rough Sets and Gray Relation Analysis, Expert System With Applications, S: 36, 7072-7079.